

Datum
2020-10-05
Upprättad av

Diariernr
DCE 2020-10

Innehåll

Sammanfattning förslag	2
1. Perspektiv på den cirkulära utvecklingen.....	6
2. Delegationens erfarenhet av hinder för cirkulär omställning	8
Ekonomiska incitament.....	8
Regelverk.....	12
Kultur och attityder.....	19
Kunskap och forskning.....	21
3. Delegationens expertarbetsgrupper	23
3.1 Hållbara materialflöden av metaller	23
3.2 Cirkulär anläggningsindustri.....	23
3.3 Mätning av cirkularitet.....	23
3.4 Hållbar och cirkulär VA	24
3.5 Utökad producentansvar.....	24
3.6 Stärkt spårbarhet.....	24
3.7 Cirkulära designprinciper	25
3.8 Offentlig upphandling.....	25
3.9 Cirkulärt byggande.....	25
4. Delegations syn på Sveriges ståndpunkter i EU	26

Sammanfattning förslag

Regeringen¹ inrättade Delegationen för cirkulär ekonomi som nationellt och regionalt ska stärka samhällets omställning till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonom. Delegationen är ett rådgivande organ till regeringen och fattar och ansvarar för sina egna beslut.

Ekonomiska incitament

- Delegationen föreslår att det, inom ramen för den gröna skatteväxlingen i Januariavtalet, tas fram förslag som särskilt inriktar sig på cirkulär ekonomi
- Delegationen föreslår, i linje med rekommendationerna från Omstartskommissionen, att Klimatklivet breddas till att omfatta större utrymme för investeringar i cirkulära lösningar eller att ett separat Cirkulär ekonomikliv införs
- Delegationen föreslår att ett cirkulärt omställningsbidrag till företag som investerar i cirkulära lösningar, trots att detta bidrar till ökade kostnader. Delegationen vill speciellt peka på betydelsen av återvinning och cirkulering av plast, textil, byggmaterial och kritiska metaller. Det är också angeläget att investeringar möjliggörs för att ur gruvavfall ta till vara resurser som metaller och fosfor.
- Inför ett "Cirkulärt lyft" i form av medel till ett nationellt program som innehåller en metodik för hur industrin kan arbeta konkret med att införliva cirkularitet och cirkulära arbetsmodeller i sina processer
- Delegationen föreslår en forskningsmodul för kunskapsutveckling om hur cirkulär ekonomi implementeras i svensk industri, till exempel med RE: Source som koordinator
- Delegationen föreslår att en utredning tillsätts om hur ett Bonus-Malussystem för avfall kan utformas
- Delegationen föreslår att en handlingsplan tas fram för ett långsiktigt cirkulärt ramverk mot vilket alla styrmedel ska prövas, befintliga som nya. När man definierat syfte och relevans kan man införa relevanta nyckeltal (KPIer) för att bedöma nyttan
- Delegationen föreslår att regeringen initierar en nationell kartläggning, som synliggör tillgången på ett urval av resurser, vad resursen räcker till och vilka produkter/användningsområden som bör prioriteras
- Delegationen föreslår att regeringen utlyser ett särskilt ekonomiskt stöd för uppskalning av tekniker för återvinning av textil

¹¹ Regeringsbeslut M2018/01090/Ke

- Regeringen bör utreda införandet av ett stöd för utveckling och investering av ny teknik för återföring av kväve, andra näringsämnen och återvunnet re-
nat avloppsvatten

Regelverk

- Delegationen anser att Upphandlingsmyndigheten bör ges ett särskilt uppdrag att bygga och underhålla ett (virtuellt) forum för branschdialog som syftar till att stödja cirkulär upphandling
- Delegationen föreslår att det tas fram en ny handbok och allmänna regler för återvinning i byggändamål som möjliggör en utökad användning av bland annat lätt förorenat berg, gummi, betong, och slaggrus i syfte att öka resurseffektiviteten och de cirkulära flödena
- Delegationen anser att strafföreläggande ska införas för den som inte sorterar bygg- och rivningsavfall enligt EU:s nya lagstiftning och att det ska ställas tydligare krav på användning av återvunnet material i byggsektorn
- Sätt ett mål inom det nationella miljömålssystemet för resurseffektivitet
- Delegationen anser att regeringen bör besluta om ett etappmål om ökad återföring av fosfor och kväve samt andra växtnäringsämnen till livsmedelsproduktion
- Delegationen förespråkar att en särskild utredning för kvotplikt och införande av återvinningscertifikat för plast tillsätts
- Delegationen föreslår att KemI tillsammans med Naturvårdsverket ges i uppdrag att kartlägga de viktigaste flödena av material och produkter vars recirkulation måste brytas inom de kommande tio åren och hur det ska genomföras
- För att minska Sveriges klimatpåverkan bör Naturvårdsverket utreda vilka som är de viktigaste flödena av produkter och material som skulle behöva cirkulera i högre utsträckning och hur detta ska genomföras
- Delegationen föreslår att Naturvårdsverket och KemI ges i uppdrag att utforma en vägledning för vad som är biprodukt, när ett restmaterial inte är avfall, samt när avfall upphör att vara avfall (end-of-waste).
- Delegationen föreslår, liksom i inspelet i december 2019, att producenter av varor och tjänster uppmanas att åta sig frivilliga överenskommelser om att garantera funktionen under en viss tid. Det är dock viktigt att inte låsa in gammal teknik i systemet så att innovation förhindras. En tänkbar bransch vore möbelbranschen, där även andrahandsmarknaden skulle gynnas av längre garantitider. Det behöver också analyseras om producenter av varor och tjänster skulle kunna införa garanti på reparationer. Om producentens garanti för en vara ska gälla för reparation så måste producenten ha kontroll över hur reparationen genomförs.

- Delegationen föreslår att handlingsplanen säkerställer information till civilsamhället att, och hur, flera politikområden samverkar i omställningsarbetet både på departements- och myndighetsnivå
- Delegationen föreslår att regeringen utreder möjligheterna att skapa en svensk Green Deal med Sveriges intressenter enligt modell från Holland
- Skärp kraven på enskildas privatimport från länder utanför EU genom en miljöstraffavgift på innehåll av kemikalier som är förbjudna inom EU
- Delegationen anser att kemikalielagstiftningen ska skärpas så att det blir obligatoriskt för offentlig sektor att använda SIN-listan. Skärpningen måste även omfatta information i värdekedjan för kemikalier som ej omfattas av REACH enligt artikel 33.
- Delegationen anser att producentansvarsförordningen måste modifieras så att krav ställs på att förpackningar ska gå att materialåtervinna efter en övergångsperiod, men vissa dispensmöjligheter kan behövas.
- Delegationen anser att *Förordning (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar* bör ses över och argumenten för undantagen och omfattningen för returplikten analyseras. Även andra varor än drycker borde kunna ingå i obligatoriska retursystem.

Kultur och attityder

- Delegationen föreslår att staten tar på sig rollen som föregångare inom offentlig upphandling med resurseffektiva cirkulära krav och nya modeller för upphandling, till exempel funktionsupphandling och innovationsupphandling
- Delegationen anser att det måste bli enklare att få saker reparerade och att producenter bör ta ansvar för att saker ska kunna lagas

Kunskap och forskning

- Delegationen föreslår att regeringen tar fram en plan för hållbara investeringar och skapar en kreditnämnd för resurseffektivitet som ger garantier, eller förmånliga lån, och på det sättet sänker risken i projektet så att privat kapital lättare kan attraheras.

Delegations syn på Sveriges ståndpunkter i EU

- Delegationen anser att det är viktigt med en dialog med näringslivet och Sveriges övriga intressenter även kring frågorna som hanteras på EU-nivå.

Delegationen anser att Sverige i EU-arbetet bör verka för

- en utvidgning av EU:s ecodesigndirektiv, både till att omfatta fler produktgrupper och en mer resurseffektiv materialanvändning
- genförande av de förslag som finns i Circular Economy Action Plan om krav på andel återvunnen råvara i produkter och infrastruktur
- en utvidgning av EU:s Innovationsfond till att även stötta cirkulära lösningar, och inte bara fokusera på klimatfrågan som idag

1. Perspektiv på den cirkulära utvecklingen

”Vi lever ett rikare och mer mångfacetterat liv. Vi mår bättre, tack vare våra miljöinsatser, men också tack vare att vi har lyckats med omställningen från 1990-talets köp- och slängsamhälle till ett kretsloppssamhälle. Somligt upplevs visserligen som sämre, men mycket är bättre. Framför allt är det hållbart. Vi är på väg att uppfylla det vi var överens om i Rio på 1990-talet – ett liv i samklang med naturen. Ingen vet naturligtvis hur det verkligen kommer att se ut år 2022. Men en sak är säker – vi är alla med på en nödvändig förändringsresa mot framtiden.”

Ur Kretsloppsdelegationens rapport 1997

Inledning och övergripande kommentarer

Om ett år och fyra månader är vi där – 2022. Vad har hänt sedan Kretsloppsdelegationen skrev sin vision i slutet på förra seklet?

Tanken på cirkularitet formulerades som begrepp redan på 1970-talet och ingick inom metaforen ekologisk grundsyn som man pratade om då, men har egentligen alltid funnits i någon mån, beroende på hur tillgången ser ut på det som människan behöver för att leva – som i bondesamhället.

Men istället för att utvecklas i cirkulär riktning så har konsumtionen, efter hand som den ökat blivit mer linjär och detta måste vi bryta. Idag är insikten och kunskapen mycket större om hur människans konsumtion och produktion kopplar till stora globala miljöfrågor, klimat och biologisk mångfald. Vi har kunnat vänja oss vid att kasta och köpa nytt, men nu måste den trenden brytas och återanvändning få större fokus. Delegationen menar att materialåtervinning idag har för stort fokus på bekostnad av återanvändning och återbruk. Idag är det oftast lättare att köpa nytt, och därför behövs det tydligare fokus på produktliv genom kvalitet, hållbarhet och fungerande begagnatmarknader. Det finns en frustration över att saker inte håller; mycket är tillverkat för att hålla garantitiden ut, sedan ska kunden köpa nytt.

Det ska vara lätt och billigt att reparera. Idag står konsumenten ofta inför val som kan vara helt fel ur ett cirkulärt perspektiv – det är till exempel billigare att köpa en ny jacka än att låta sy i ett nytt blixtlås i den gamla. Vi ser också att det hantverkskunnande som fanns i tidigare generationer har urholkats.

Vi har byggt upp en kultur som främjar och driver konsumtion. Redan på 70-talet undrade man om det kunde bli mer. Elektronikexplosion, ständig uppgradering –

Idag kasseras stora flöden för att teknikutvecklingen ständigt leder till nya prylar man hellre vill ha.

Det är viktigt att minska takten i det linjära flödet, för även om vi återvinner så förloras värden i processen. Vi har väl fungerande återvinning för till exempel papper, tidningar, glas, järn och stål. Däremot ser vi hur plast och textil har en enorm potential för återvinning som vi inte utnyttjar idag. Detta gäller också byggsektorn i hög grad. Många byter kök och badrum för att det är trevligt med nytt och många andra gör det ... Dessutom finns ROT-avdragen, som sannolikt också uppmuntrar till renoveringar. Det finns en kultur kring att äga allt själv som skulle kunna nyttjas kollektivt. Förr fanns delningsekonomi på ett annat sätt med gemensamma tvättstugor för hela bostadsområden, sedan kom enskilda tvättstugor i varje hus och idag har de flesta en tvättmaskin i badrummet även om de bor i en etta. Det finns en vilja i samhället att äga fler saker. Det ser man också vad gäller bilägande. Bilpooler har varit aktuella sedan 80-talet och ny digital teknik gör det lättare, men det finns hinder i skattelagstiftningen för till exempel företagsbilar. De borde kunna utnyttjas på helgerna för fritidsändamål. Delegationen anser också att lokaler borde kunna utnyttjas bättre. Skolor står tomma på kvällar och fritidslokaler på dagarna – kanske kan man införa tvåskift i skolorna och nyttja både skol- och fritidslokaler, liksom andra såväl privata som offentliga lokaler, bättre.

Idag är omställningen en ödesfråga för hela planeten – vi måste ha ett lägre tempo i den linjära konsumtionen, återbruka mer och återvinna mer utan att hejda teknikutvecklingen. Då kan vi hejda klimatförändringarna och lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta i Sverige, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

2. Delegationens erfarenhet av hinder för cirkulär omställning

Delegationen har identifierat hinder av olika slag som förhindrar eller fördröjer omställningen. De kan grovt kategoriseras i fyra grupper; ekonomiska incitament, regelverk, kultur och attityder samt behov av kunskap och forskning.

Ekonomiska incitament

Inledning

Delegationen vill knyta an till Januariavtalets punkt 35 om att ekonomiska styrmedel ska användas för att ställa om samhället i mer miljöanpassad riktning – bland annat föreslås att ett nytt avdrag för grön teknik ska införas. Delegationen vill lämna följande förslag kring ekonomiska incitament/stöd för ökad cirkulariet:

- Delegationen föreslår att det, inom ramen för den gröna skatteväxlingen i Januariavtalet, förslag tas fram som särskilt inriktar sig på cirkulär ekonomi.

Ökad resurseffektivitet

Att få företag och organisationer runt om i hela landet att investera i ny teknik, med syfte att öka resurseffektiviteten, är avgörande för att på bred front få till den nödvändiga utvecklingen mot mer cirkulära flöden. Ett sätt att åstadkomma detta är att införa ett resurseffektivitetskliv med målet att stödja investeringar som ger största möjliga resurseffektivitet per investerad krona. En jämförelse kan göras med Klimatklivet vars syfte är att minska utsläppen av koldioxid och andra klimatpåverkande gaser. På samma sätt skulle ett resurseffektivitetskliv kunna bidra till en positiv utveckling av samhällets resurseffektivitet. Ett sådant stöd bör även kunna sökas som kompensation för ett högre pris när aktören väljer att köpa en återvunnen råvara.

- Delegationen föreslår därför, i linje med rekommendationerna från Omstartskommissionen, att Klimatklivet breddas till att omfatta större utrymme investeringar i cirkulära lösningar eller att ett separat Cirkulär ekonomikliv införs.

Ökad andel återvunnet material

Andrahandsmarknaden för material fungerar idag dåligt eftersom det är billigare att utvinna jungfruliga råvaror. Det gör att det fortfarande inte är lönsamt att cirkulera alla material på marknaden och många företag avvaktar med investeringar som skulle driva utvecklingen av teknik och nya cirkulära affärsmodeller framåt. Här behöver politiken ge marknaden en skjuts i rätt riktning. Ökade krav på användning av återvunnet material behövs, särskilt när jungfruliga material är billigare än återvunna.

Delegationen anser att det behövs tydliga krav på marknaden att öka andelen återvunnet material i olika produkter. Kraven bör vara kvantitativa och långsiktiga; marknaden måste få tid att anpassa sig. Dessa krav bör gå hand i hand med införandet av ekonomiska incitament som gör återvunnen textil, plast och byggmaterial konkurrenskraftigt på marknaden.

- Delegationen föreslår att ett cirkulärt omställningsbidrag införs till företag som investerar i cirkulära lösningar, trots att detta bidrar till ökade kostnader. Delegationen vill speciellt peka på betydelsen av återvinning och cirkulering av plast, textil, byggmaterial och kritiska metaller. Det är också angeläget att investeringar möjliggörs för att ur gruvavfall ta till vara resurser om metaller och fosfor.

Stöd till nationellt program för industrins omställning

Delegationen ser möjligheter för regionerna och dess kommuner att främja den cirkulära omställningen med ett så kallat "cirkulärt lyft" eller "cirkulära coacher". Detta kan konkretiseras med inspiration från Produktionslyftet, ett mycket framgångsrikt program för små och medelstora företag. Ett "cirkulärt lyft" behöver finansiering till ett nationellt program med en metodik för hur industrin konkret kan införliva cirkularitet och cirkulära arbetsmodeller i sina processer. I programmet kan även coacher utbildas för att stödja arbetet med den framtagna metodiken på regional basis. Programmet bör samordnas nationellt av lämplig myndighet.

- Inför ett "Cirkulärt lyft" i form av medel till ett nationellt program som innehåller en metodik för hur industrin kan arbeta konkret med att införliva cirkularitet och cirkulära arbetsmodeller i sina processer

Forskningsmodul – tillämpning av cirkulär ekonomi i industrin

Kunskapsuppbyggnad är av stor betydelse för att stärka området, sprida resultat och öka insikten om behovet av cirkularitet i industrin. Det behövs en forskningsmodul

för kunskapsutveckling om hur cirkulär ekonomi implementeras i svensk industri där goda exempel löpande samlas in och görs lättillgängliga (läggs på en hemsida). Detta arbete bör kompletteras med en kunskapspaketeringsmodul om cirkulär ekonomi som kan användas i implementeringen i industrin inom det "cirkulära lyftets" ram. Delegationen föreslår att forskningen/kunskapsutvecklingen sker i samverkan med de strategiska innovationsprogram som Delegationen har löpande dialog med, exempelvis med RE:Source som koordinerande part.

- Delegationen föreslår en forskningsmodul för kunskapsutveckling om hur cirkulär ekonomi implementeras i svensk industri, till exempel med RE:Source som koordinator

Bonus-Malus

Det finns många exempel på områden där återvunna material har svårt att konkurrera med jungfruligt material, som ofta är billigare. Ett tydligt exempel på det är materialåtervinning av plast, där det för vissa plastkvaliteter inte är möjligt att finna avsättning till rimliga priser. Ett annat exempel är material som ingår i textilier. Resultatet av det är att en alltför låg andel av plasten materialåtervinns och produktionen av nya plastprodukter i onödigt stor utsträckning baseras på jungfruligt material. Detta problem behöver en långsiktig och stabil lösning. Genom att belägga uppkomsten av avfall med en malus, och betala ut en bonus när man kan visa att man uppnått full cirkularitet, skapas ett system som driver innovationen och utvecklingen mot ökad resurseffektivitet. Ett exempel på ett liknande ekonomiskt styrmedel, som resulterat i snabba och kontinuerliga förbättringar, är NOx-avgiften.

- Delegationen föreslår att en utredning tillsätts om hur ett Bonus-Malus system för avfall kan utformas

Cirkulärt ramverk

Delegationen anser att det behövs någon form av cirkulärt ramverk mot vilket befintliga och nya styrmedel prövas. Delegationen har tidigare påtalat att kemikalieskatten på elektronik när den omfattar även begagnade varor motverkar återbruk. Samma problem riskerar uppstå med den tilltänkta motsvarande kemikalieskatten för kläder och skor.

- Delegationen föreslår att en handlingsplan tas fram för ett långsiktigt cirkulärt ramverk mot vilket alla styrmedel ska prövas, befintliga som nya. När man definierat syfte och relevans kan man införa relevanta nyckeltal (KPIer) för att bedöma nyttan.

Kartläggning av materialflöden

Det finns generellt brister i statistiken för resursflöden; från extraktion eller primärproduktion till återvinning. Delegationen anser att det skulle behöva göras en nationell kartläggning, som synliggör tillgången på en viss resurs, vad resursen räcker till och vilka produkter/användningsområden som resursen bäst används till. Som exempel kan nämnas att det kommer att behövas strategier för hållbara materialflöden för till exempel metaller då både klimatomställningen och elektrifieringen av samhället innebär att en ökad mängd metaller kommer att tas ut. Kartläggningen bör titta på volym och vikt, men även värdet av materialet, både vid uttag av nytt material, återbruk och återvinning. Utan tillförlitlig kunskap om olika flöden finns tydliga risker för minskad effektivitet vid beslut inom teknikutveckling, investeringar och samverkansprojekt samt politiska beslut kopplade till resurserna. Både det privata och offentliga näringslivet behöver detaljerad information om kvaliteter i flöden, samtidigt som man har ett ansvar att bidra till statistiken (som SCB har ansvar för).

- Delegationen förslår att regeringen initierar en nationell kartläggning, som synliggör tillgången på ett urval av resurser, vad resursen räcker till och vilka produkter/användningsområden som bör prioriteras.

Återvinning av textil

Textilbranschen är en av de mest förorenande och klimatpåverkande branscherna. Och för att minska textilindustrins miljöpåverkan behövs flera olika insatser längs värdekedjan. Det finns ett stort behov av branschöverskridande, resurseffektiva system där material cirkuleras med högsta bibehållna värde och materialnytta. För att textila material ska kunna cirkulera i högre utsträckning behövs förändringar i design och materialval, förbättrade spårbarhetstekniker, storskaliga flöden på en öppen marknad och en uppskalning av de utvecklade mekaniska och kemiska återvinningstekniker som forskningen levererar.

I dag hamnar mer än hälften av det årliga inflödet av textilier i soporna som går till förbränning. För textilier som tjänat ut finns i många fall redan tekniska lösningar för sortering och återvinning, men utmaningen är att etablera och kombinera de lösningar som forskningen redan har utvecklat. Det finns därför ett stort behov av politiska styrmedel, investeringsstöd och ekonomiska incitament för att branschen ska kunna utveckla cirkulära affärsmodeller och mer resurseffektiva textilflöden.

- Delegationen föreslår att regeringen utlyser ett särskilt ekonomiskt stöd för uppskalning av tekniker för återvinning av textil

Utveckling och investering för återföring av näringsämnen från renat avloppsvatten

Avlopp är det urbana avfallsflöde som innehåller mest kväve. Denna växtnäring har tagits upp av mat- och foderväxter från jorden och bör i ett cirkulärt samhälle återvinnas och användas som gödsel. Återvinning av kväve från avlopp innebär att mindre kväve behöver renas bort i reningsverket, och därmed kan såväl resursanvändning för, som lustgasutsläpp från, kvävereningen minskas. Ur såväl klimat- som sårbarhetssynpunkt är återvinning av växttillgängligt kväve viktigt.

Det är önskvärt att politiken stimulerade utveckling och investering av ny teknik för återföring av kväve, fosfor och andra resurser genom att föreslå att under exempelvis en femårsperiod utforma ett stöd som liknar det framgångsrika stöd nu finns för rening av läkemedelsrester i reningsverk med möjlighet till bidrag för förstudier, pilotförsök och fullskaleförsök. Detta är särskilt viktigt på de platser och delar av landet där slammet inte kan nå tillräcklig kvalitet för att användas på åkermark eller där slam inte passar in i lantbrukets växtföljder.

- Regeringen bör utreda ett införande av ett stöd för utveckling och investering av ny teknik för återföring av kväve, andra näringsämnen och återvunnet renat avloppsvatten

Regelverk

Branschdialog för cirkulär upphandling

Intresset växer i Sverige bland såväl upphandlande myndigheter som leverantörer för att utveckla och använda olika cirkulära lösningar. Det händer dock ganska ofta att de upphandlande myndigheterna inte hittar leverantörer för de nya lösningar som man vill införa samtidigt som innovativa leverantörer inte heller hittar beställare av deras lösningar. Ofta stämmer beställarnas specifikationer dåligt med vad leverantörerna kan leverera, samtidigt som leverantörer kanske tar fram lösningar som inte efterfrågas. Kort sagt krävs en bättre och mer organiserad branschdialog mellan beställare och leverantörer för olika produktgrupper.

- Delegationen anser att Upphandlingsmyndigheten bör ges ett särskilt uppdrag att bygga och underhålla ett (virtuellt) forum för branschdialog som syftar till att stödja cirkulär upphandling.

Substitution med rivningsbetong/slaggrus

I syfte att öka resurseffektiviteten inom byggsektorn bör användningen av återvunna material främjas för att exempelvis ersätta användningen av jungfrulig bergskross och naturgrus. I dag finns en skatt på naturgrus i syfte att styra över mot bergkross. Men här kan en utökad användning av rivningsbetong och slaggrus från energi-produktion utgöra ett bra substitut för både bergkross och naturgrus. Rivningsbetong används delvis redan idag som ballast och fyllnadsmaterial, men här finns potential till ökad användning och därmed minskad deponi. Slaggruset är idag i princip helt hänvisat till att användas inom deponiområden och har historiskt sett i första hand använts som deponitäckning. Det behovet minskar nu radikalt i takt med att deponierna blir färre. I syfte att åstadkomma en mer resurseffektiv användning bör Sverige möjliggöra användning av slaggrus från energiproduktion i exempelvis vägkonstruktioner.

Lagstiftningen bör inspireras av modellen i Danmark (även Finland har en liknande lagstiftning) som har skapat ett regelverk som möjliggör återanvändning av bland annat slaggrus till vägkonstruktioner. Regelverket omfattar inte bara slaggrus utan har ett bredare anslag i syfte att omfatta "Användning av restprodukter, jord och sorterat bygg och rivningsavfall". I lagstiftningen framgår vilka krav som måste uppfyllas för användning och man pekar också ut i vilka konstruktioner materialet får användas. Genom detta förfarande skulle årligen flera hundra tusen ton jungfruligt material kunna ersättas.

- Delegationen föreslår att det tas fram en ny handbok för återvinning och allmänna regler för återvinning i byggändamål som möjliggör en utökad användning av bland annat lätt förorenat berg, gummi, betong, och slaggrus i syfte att öka resurseffektiviteten och de cirkulära flödena.

Sortering av bygg- och rivningsavfall

Från och med den 1 augusti 2020 gäller nya regler för utökad sortering av bygg- och rivningsavfall, i enlighet med EU:s nya avfallsdirektiv. Detta beskrivs i Avfallsförordningen 10 § och i Naturvårdsverkets föreskrifter. Den som producerar bygg- och rivningsavfall ska sortera ut åtminstone följande avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall; trä, metall, glas, plast, gips och mineral som består av betong, tegel, klinker, keramik eller sten. Den som samlar in bygg- och rivningsavfall som har sorterats ut ska samla in de avfallsslagen separat. En utökad sortering möjliggör en ökad återvinning och resurseffektivitet inom byggsektorn. Problemet är dock att det i dagsläget inte förekommer några strafförelägganden för den som väljer att inte sortera och risken är stor att många aktörer kommer att strunta i sorteringen. Därmed får lagstiftningen inte önskad effekt.

- Delegationen anser att strafföreläggande ska införas för den som inte sorterar bygg- och rivningsavfall enligt EU:s nya lagstiftning och att det ska ställas tydligare krav på användning av återvunnet material i byggsektorn

Nytt miljömål för resurseffektivitet

I syfte att minska värdeläcket från samhällets materialflöden och samtidigt minska mängden avfall vill Delegationen betona att resurseffektivitet behöver tas i beaktande. Delegationen har tidigare påtalat att Sveriges intressenter efterfrågar ett ledarskap i den målkonflikt som kan finnas mellan resurseffektivitet och omställningen till en cirkulär ekonomi. Är det värt att cirkulera ett material till 100 % om det kräver mer resurser än vad man sparar? Därför anser Delegationen att det är viktigt att lyfta frågorna kring resurseffektivitet och låta dem utgöra en egen nationell måldimension. Först då kan det fullt ut säkerställas att hela samhället tar de nödvändiga stegen mot en cirkulär ekonomi.

- Sätt ett mål inom det nationella miljömålssystemet för resurseffektivitet

Etappmål för ökad återföring av växtnäringsämnen för livsmedelsproduktion

Ur såväl klimat- som sårbarhetssynpunkt är återvinning av växttillgängligt kväve viktigt och ett separat återvinningsmål bör därför införas för kväve från avlopp.

Resurser som återfinns i avloppsslam behandlas i betänkandet Hållbar slamhantering (SOU 2020:03). Betänkandet föreslår en rad viktiga åtgärder för att resurser ska kunna tas om hand och återanvändas. Betänkandet föreslår bland annat att målangivelser för växtnäringsämnena kväve och fosfor exempelvis skulle kunna anges som etappmål inom miljömålssystemets ram. Motsvarande förslag om miljömål för kretslopp av växtnäring har tidigare lämnats av tre på varandra följande regeringsuppdrag från Naturvårdsverket: 2002, 2009 och 2013.

Det är av stor vikt att föreslagna etappmål kommer på plats. Ett av alternativen i betänkandet innebär att avloppsslam av god kvalitet kan fortsätta användas på jordbruksmark. Betänkandet fastslår att det idag saknas vetenskapligt stöd för ett totalförbud för användning av slam på åkermark. Med dagens kunskap vet vi att det inte finns några skäl som stödjer ett förslag om totalförbud, vilket också betänkandet betonar, utan att fortsatt användning av slam och källsorterade produkter av god kvalitet sammantaget är bättre ur miljösynpunkt.

- Delegationen anser att regeringen bör besluta om ett etappmål om ökad återföring av fosfor och kväve samt andra växtnäringsämnen till livsmedelsproduktion.

Återvinningscertifikat

I regeringens strategi ges kvotplikter som exempel på ett sätt att öka användningen av giffria återvunna material i nya produkter. Delegationen skulle vilja lyfta återvinningscertifikat som ett alternativt eller kompletterande tillvägagångssätt. RE:SOURCE konstaterar i sin rapport² om återvinningscertifikat för plast att "kvotplikten måste utformas utifrån ett mål för systemet, till exempel det antal ton återvunnen plast man vill se användas. I dagsläget saknas sektorsövergripande mål vad gäller användning av återvunnen plast, men för vissa sektorer finns mål för återvinning i producentansvaret". Men målen är nationella och innebär i praktiken att krav inte ställs på de enskilda producenterna som fattar beslut om egenskaperna på sina produkter.

Certifikatsystemet skulle innebära att plasttillverkare får certifikat utfärdade motsvarande vikten återvunnen plast som de tillverkat. En statligt reglerad kvotplikt anger hur stor del av den totala plastanvändningen per tillverkare som ska bestå av återvunnen plast. Staten anger dessutom hur stor total mängd återvunnen plast som måste finnas i det produktsystem som omfattas. Certifikaten kan sedan köpas och säljas på en fri marknad, likt det elcertifikatsystem som styr mot ökad produktion av förnybar energi i Sverige. Företag som inte når sin kvot får betala en kvotpliktsavgift till staten. Administratören i ett nationellt system, förslagsvis Naturvårdsverket, ansvarar för kvalitetssystemet förknippat med ackreditering och certifikat, uttag av sanktionsavgift och reglering av kvotplikten.

- Delegationen förespråkar att en särskild utredning för kvotplikt och införande av återvinningscertifikat för plast tillsätts

Giffria materialflöden

För att nå full cirkularitet i ett materialflöde kan det ibland krävas ett orimligt utnyttjande av andra resurser. Delegationen vill lyfta att omställningen handlar om att öka effektiviteten i användningen av alla resurser, där cirkulära lösningar inte alltid utgör den enda lösningen. Successivt behöver också befintliga materialflöden bli giffria, vilket kan medföra att varor och material som redan finns i kretsloppet

² RE:SOURCE Slutrapport för projekt
Materialåtervinningscertifikat för plast
Projektperiod: november 2018 till mars 2020 Projektnummer: 47267-1

inte ska cirkuleras. Det handlar om att väga kravet på giftfria kretslopp mot resurseffektivitet.

- Delegationen föreslår att KemI tillsammans med Naturvårdsverket ges i uppdrag att kartlägga de viktigaste flödena av material och kemiska produkter vars recirkulation måste brytas inom de kommande tio åren och hur det ska

Vägledning om avfall

Svensk avfallslagstiftning behöver en större förutsägbarhet så att likartade bedömningar kan göras kring när avfall upphör att vara avfall och när avfall är möjligt att använda i olika applikationer. Idag görs olika tillämpningar lokalt, vilket gör det svårt för företag att väga investera i cirkulära lösningar. För att främja ökad resurseffektivitet och få större användning av materialet behövs en större förutsägbarhet i denna fråga och likartade bedömningar i landet.

- Delegationen föreslår att Naturvårdsverket och KemI ges i uppdrag att utforma en vägledning för vad som är biprodukt, när ett restmaterial inte är avfall, samt när avfall upphör att vara avfall (end-of-waste).

Frivilliga förlängda garantitider

Delegationen vill återigen poängtera hur viktigt det är att fokus i det cirkulära paradigmskiftet flyttas från slutskedet av produkt- och materialliv och verkligen sluta som en cirkel där ingen del är starkare än den andra. Liksom Delegationen påtalade i sitt inspel i december 2019 handlar det om att förlänga produkt- och materialliv inte bara genom återvinning utan genom återbruk och nya affärsmetoder som låna/byta/hyra.

EU:s nya varuförsäljningsdirektiv kommer att gälla alla varor, inklusive produkter med digitala delar (t.ex. smarta kylskåp). Genom de nya reglerna införs minst två års garanti (från det att konsumenten mottar varan) och ett års garanti för omvänd bevisbörda till förmån för konsumenten. Länderna kan förlänga dessa perioder för att behålla sin nuvarande konsumentskyddsnivå.

- Delegationen föreslår, liksom i inspelet i december 2019, att producenter av varor och tjänster uppmanas att åta sig frivilliga överenskommelser om att garantera funktionen under en viss tid. Det är dock viktigt att inte låsa in gammal teknik i systemet så att innovation förhindras. En tänkbar bransch vore möbelbranschen, där även andrahandsmarknaden skulle gynnas av längre garantitider. Det behöver också analyseras om producenter av

varor och tjänster skulle kunna införa garanti på reparationer. Om producentens garanti för en vara ska gälla för reparation så måste producenten ha kontroll över hur reparationen genomförs.

Myndighetsstyrning

I inspelet till regeringskansliet som Delegationen gjorde i december 2019 konstaterades att Sveriges intressenter förmedlat att de upplever en otydlighet om hur ansvaret för cirkulär ekonomi är fördelat i regeringen. Det finns medvetenhet om att miljöfrågor ligger på Miljödepartementet, näringslivsutveckling på Näringsdepartementet och konsumentfrågor på Finansdepartementet etc. men man önskar tydligare information om hur samordningen sker, både på departements- och myndighetsnivå. Delegationen vill lyfta frågan om hur myndigheterna arbetar med cirkulär ekonomi; vad som står i instruktioner och regleringsbrev. Intrycket Delegationen får i dialogen med olika myndigheter är att det saknas en övergripande samordning av uppdragen till myndigheterna, vilket leder till effektivitetsförlust och frågor som hamnar mellan stolarna.

- Delegationen föreslår att handlingsplanen säkerställer information till civilsamhället att, och hur, flera politikområden samverkar i omställningsarbetet både på departements- och myndighetsnivå

Gröna Överenskommelser

Delegationen har fått tydliga signaler om att miljöprövningar och tillståndprocessen utgör hinder för företag. Därför har Delegationen initierat ett omfattande arbete med att samla kunskap om de s.k. Green Deals - Gröna Överenskommelser - som är en frivillig åtgärd och överenskommelse mellan myndighet och intressent. Detta enligt en modell som används mycket i Nederländerna och Finland. Målet är att tillsammans främja målen för hållbar och cirkulär utveckling genom att ta fram lösningar för hur klimatförändringen kan begränsas och en cirkulär ekonomi främjas. Det kan till exempel handla om att effektivisera beslutsprocesser, frångå gällande regelverk för en viss period eller förändra en viss verksamhetsmodell. En grön överenskommelse avtalas oftast för en viss tid för att tillföra ett hållbart och cirkulärt mervärde i förhållande till den rådande situationen. I samverkan med Svensk Plaståtervinning och Länsstyrelsen i Östergötland analyserar nu Delegationen möjligheterna till en mer effektiv process i miljöprövningsprocessen i ett första pilotfall.

- Delegationen föreslår att regeringen utreder möjligheterna att skapa en svensk Green Deal med Sveriges intressenter enligt modell från Nederländerna

Regler för privatimport utanför EU

Idag är e-handeln väl utvecklad och privatimporterade varor från länder utanför EU innehåller ibland giftiga ämnen, som kan införas utan kontroll.

- Skärp kraven på enskildas privatimport från länder utanför EU genom en miljöstraffavgift på innehåll av kemikalier som är förbjudna inom EU

SIN-listan obligatorisk för offentlig sektor

Som delegationen tidigare konstaterat, är innehåll av olämpliga kemikalier ett stort problem när det gäller materialåtervinning. Om högre krav på kemikalieinnehåll ställdes i upphandlingen så skulle en del av uppströmsproblematiken lösas. Svenskt Vatten som är branschorgan för de bolag/kommuner som driver reningsverk rekommenderar Kemikaliesekretariatets SIN-lista. Kriterierna för att hamna på listan är desamma som för EU:s Reach-lista. Ofta är SIN-listan ett första steg innan EU har hunnit med sin process och fört upp ämnena på SIN-listan. Här skulle offentlig sektor kunna gå före och utarbeta handlingsplaner för att genom sin upphandling utveckla användningen av SIN-ämnen. Skärpta krav på användning av kemikalier skulle också underlätta för att ta tillvara växtnäring från avloppsvatten. Hittills har stort fokus legat just på återvinning av fosfor men det är också angeläget att ta vara på andra växtnäringämnen som t ex kväve och mikronäringämnen. I rejektvattnet från reningsverken finns det stora mängder kväve som jordbruket skulle kunna använda.

- Delegationen anser att kemikalielagstiftningen ska skärpas så att det blir obligatoriskt för offentlig sektor att använda SIN-listan. Skärpningen måste även omfatta information i värdekedjan för kemikalier som ej omfattas av REACH enligt artikel 33.

Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar

Denna förordning anses idag fungera bristfälligt i praktiken av flera skäl. För det första suboptimerar den de möjligheter som finns för återvinning av plast: det kan ses som ett marknadsmisslyckande att det finns möjligheter att återvinna plast men att det saknas efterfrågan eftersom återvunnen plast ofta är dyrare än ny. För det andra råder osäkerhet om det finns tillgång till en hög konstant kvalitet som möter kraven för hälsa och säkerhet. För det tredje saknas krav på att förpackningsmaterialet ska vara materialåtervinningsbart. De nationella, övergripande mål som finns är inte kopplade till enskilda näringsidkare, vilket medför att ansvarig tillsynsmyndighet inte kan vidta åtgärder mot de som saluför icke återvinningsbara förpackningar.

- Delegationen anser att producentansvarsförordningen måste modifieras så att krav ställs på att förpackningar ska gå att materialåtervinna efter en övergångsperiod, men vissa dispensmöjligheter kan behövas

Förordning (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar

Förordningen innehåller regler för retur av plastflaskor och metallburkar med konsumtionsfärdig (drickfärdig) dryck, till exempel öl, vin, vatten, energidryck och läsk. Förpackningarna måste ingå i ett godkänt retursystem för att få säljas. Det finns emellertid en rad undantag från returplikten; dels drickfärdiga produkter där innehållet av mejeriprodukter är mer än 50 procent, dels drickfärdiga produkter där mer än hälften av innehållet är juice eller växtdelar av grönsaker, frukt eller bär. Det finns dock några producenter av dessa drycker som frivilligt anslutit sig.

Delegationen menar att denna förordning borde ses över och argumenten för undantagen för returplikten analyseras. Är skälen rimliga? I till exempel Norge omfattas även juiceförpackning av returplikt. Eftersom drycker ofta köps i annat land än det där de konsumeras vore det på sikt praktiskt med ett retursystem som omfattade fler länder, till exempel inom Norden. Även andra produkter än drycker borde kunna ingå i obligatoriska retursystem.

- Delegationen anser att *Förordning (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar* bör ses över och argumenten för undantagen och omfattningen för returplikten analyseras. Även andra varor än drycker borde kunna ingå i obligatoriska retursystem.

Kultur och attityder

Människors attityder och beteende – som medborgare och konsumenter - spelar stor roll för en framgångsrik omställning i samhället. Det är mycket viktigt att de förändringar som behövs accepteras och förstås, och att de appliceras i ett systemperspektiv. För att medborgarna ska kunna göra informerade val behöver krav ställas på producenter att ge information om produkters klimat- och miljöpåverkan under hela deras livscykel. Det ska vara lätt att göra rätt, och Delegationen menar att det är stat och företag snarare än konsumenterna, som måste driva på den cirkulära utvecklingen. Delegationen vill lyfta vikten av att omställningen från en linjär till en cirkulär ekonomi kommuniceras från högsta politiska nivå och pekar på fördelarna i allt från den enskildes vardag till positiva, globala konsekvenser för klimatet och miljön.

Konsumenterna spelar en betydelsefull roll i Sveriges omställningsarbete. Det måste vara möjligt för konsumenter att göra informerade val som gör det lätt och mer lönsamt att konsumera mer hållbart. Delegationen vill lyfta frågan om certifiering, märkning och standarder som redskap för att ge konsumenter bättre vägledning för att kunna välja kvalitet i syfte att förlänga produkters livslängd och minska konsumtionstakten. Se till exempel energimärkning av varor och principer om massbalans. Det behövs också allmän information riktad till gemene man om vad omställningen innebär och hur en cirkulär ekonomi fungerar. Det vore även bra att inkludera en mer utvecklad undervisning i cirkulär ekonomi i skolan.

Klimatnytta genom informerad konsumtion – privat och offentlig upphandling

Det är viktigt att konsumenterna ges information om hur betydelsefulla cirkulära produkt- och materialflöden är för att effektivt minska koldioxidutsläppen. Den viktigaste efterfrågan är den som kommer från offentlig sektor och företag – den ger volym. Därefter ges privata konsumenter möjlighet att förändra sin privata konsumtion.

Både konsumenter och myndigheter behöver ökad kunskap och förståelse för att cirkulära val, såsom att köpa en produkt tillverkad av återvunna råvaror, kan minska utsläppen markant. I sitt inspel i december 2019 efterlyste Delegationen ett åtagande från staten att vara en föregångare inom offentlig upphandling med resurseffektiva cirkulära krav och nya modeller för upphandling, till exempel funktionsupphandling och innovationsupphandling.

- Delegationen föreslår att staten tar på sig rollen som föregångare inom offentlig upphandling med resurseffektiva cirkulära krav och nya modeller för upphandling, till exempel funktionsupphandling och innovationsupphandling.

Ny kompetens – hantverk återuppstår

Efterhand som omställningen fortlöper kommer även arbetsmarknaden troligen att förändras. Som ett led i att förlänga produkt- och materialliv genom bland annat återbruk och återvinning blir kompetens och kunskap som kanske endast finns hos ett fåtal allt viktigare. Även digitaliseringen kommer att förändra arbetsmarknaden. Det handlar om ett brett spann av kompetens, från gamla hantverksyrken som delvis fallit i glömska till nya yrken inom digitalisering.

- Delegationen anser att det måste bli enklare att få saker reparerade och att producenter bör ta ansvar för att saker ska kunna lagas.

Kunskap och forskning

Delegationen har skapat en samverkansplattform i form av en arbetsgrupp för några av de strategiska innovationsprogrammen för att lyfta betydelsen av att till exempel forskningsfinansiärer utlyser medel inom cirkulär ekonomi, som främjar hela värdekedjan. Vinnova deltar också i denna dialog.

Kapitalbehov vid uppskalning

De Strategiska innovationsprogram, (SIP) som deltar i Delegationens samverkansplattform med SIP driver strategiska innovationsagendor och samlar nyckelaktörer inom områden som hållbar produktion, biobaserade material, metalliska material, cirkulära materialflöden och digitalisering; områden som lyfts fram som viktig fokusområden och prioriterade materialströmmar i regeringens strategi för cirkulär ekonomi.

Gruppen har diskuterat behovet av forskning och innovation i omställningen till en resurseffektiv cirkulär ekonomi. Pågående initiativ och möjliga områden för SIP-samverkan har lyfts fram. Spårbarhet i hållbara värdekedjor genom ökad digitalisering har då identifierats som ett viktigt område som lämpar sig väl för SIP-samverkan.

Delegationen har genom denna grupp fått information om att det ofta är svårt att hitta finansiering vid uppskalning. Det finns mycket statligt stöd att få under forsknings- och pilotfasen, men när man ska ta nästa steg och behöver större investeringar finns det ett glapp på kapitalmarknaden - kapitalbehoven är ofta för stora för de statliga bidragen, för små för de offentliga investeringsbankerna och de institutionella investerarna, och för nya och okända för affärsbankerna. Det privata riskvilliga kapitalet når inte heller fram. Det skulle behövas mer och smidigare statliga lånegarantier, snabbare tillståndsprocesser och bättre samordning av och större statliga riskkapitalresurser.

När det väl finns en verifierad teknik och affärspotential så behövs mycket kapital för att skala upp; privat riskkapital räcker i allmänhet inte utan måste kombineras med till exempel statligt riskkapital och lån. Bankerna är inte intresserade i detta skede – det är för hög risk - och det statliga riskkapitalet har flyttat in i Saminvest, som innebär att man bygger upp venturefonder med blandat privat och statligt kapital. Denna process blir för långsam; det fungerade bättre när det fanns rent statliga riskkapitalfonder som till exempel Fouriertransform.

- Delegationen föreslår att regeringen tar fram en färdplan mot hållbara investeringar och skapar en kreditnämnd för resurseffektivitet som ger garantier, eller förmånliga lån, och på det sättet sänker risken i projektet så att privat kapital lättare kan attraheras.

3. Delegationens expertarbetsgrupper

Delegationen har knutit till sig ett antal expertarbetsgrupper som fördjupar sig i avgränsade frågor i syfte att ta fram förslag på olika typer av styrmedel och insatser som främjar en cirkulär omställning. Grupperna kommer att presentera sina förslag vid Delegationens virtuella konferens den 3-4 december i år. Delegationen kommer till sin rapport till regeringen i mars 2021 att ta vidare ett urval av dessa förslag.

Nedan ges en kortfattad lägesbild av expertgruppernas arbete.

3.1 Hållbara materialflöden av metaller

Expertgruppens arbete kopplar främst till fokusområdena "Hållbar produktion och produktdesign" och "Giftfria och cirkulära kretslopp" samt en utav de prioriterade strömmarna "Innovationskritiska metaller och mineral".

Expertgruppens arbete syftar till att ta fram förslag som kan skapa mer hållbara materialflöden för innovationskritiska metaller och mineraler. Gruppen fokuserar på ett antal områden som behöver utredas vidare, bland annat en kartläggning över vilka metaller som är viktiga nycklar för samhällets omställning, inom vilka industrier/sektorer de används och deras förekomst i Sverige. Andra viktiga frågor är hur offentlig upphandling kan öka kravställningen, standardisering, ökad spårbarhet, ursprungsmärkning av råvaror eller andra lämpliga indikatorer för att mäta och följa upp arbetet. kan skapa mer hållbara materialflöden för innovationskritiska metaller och mineraler

3.2 Cirkulär anläggningsindustri

Expertgruppens arbete kopplar främst till fokusområdet "Giftfria och cirkulära kretslopp" samt den prioriterade strömmen "Bygg- och fastighetssektorn inklusive bygg- och rivningsavfall". Expertgruppen har identifierat sju institutionella hinder med sju konkreta förslag på lösningar; 1. När material är biprodukt och inte avfall, 2. Nationella end-of-waste kriterier, 3. Modern avfallslagstiftning – Allmänna regler. 4. Tydliga nationella riktlinjer – handbok och beslutsstöd, 5. Korrigering av oriktigt infört undantag för icke-förorenad jord, 6. Effektiv tillsyn vid återvinning: Miljöportalen, samt 7. Regional planering: Mineralparker i samhällsutvecklingen.

3.3 Mätning av cirkularitet

Expertgruppen arbetar med hur Sverige som stat ska förhålla sig till mätning av cirkulär ekonomi. Mätning underlättar koordinering i samhället, så som t.ex.

upphandlingar, förbättringsprocesser och innovationssatsningar. Sverige bör inte skapa sina egna mätetal eftersom svenska aktörer behöver verka i globala värdekedjor. Gruppen tittar på internationella standarder och områden där potentialen och värdet är stort för Sverige att gå före eller försöka påverka internationella utvecklingar inom mätning av cirkulär ekonomi.

3.4 Hållbar och cirkulär VA

Expertgruppens arbete kopplar främst till fokusområdet "Giftfria och cirkulära kretslopp". Fokus för expertgruppens arbete är hur det renade avloppsvattnet från ett reningsverk kan användas för bevattning i jordbruk, i parker och områden med vattenbrist eller inom industrin eller andra verksamheter som är i behov av vatten som inte fordrar dricksvattenkvalitet. Expertgruppen kommer att beskriva de möjligheter, hinder och utmaningar VA-organisationerna ser kopplade till en ökad takt i omställningen till en cirkulär ekonomi med resursen renat avloppsvatten samt föreslå ekonomiska, politiska och personella styrmedel för att som kan öka användningen av resursen renat avloppsvatten. Inriktningen är att inte enbart fokusera på att cirkulera fosfor utan även ha fokus på andra växtnäringsämnen.

3.5 Utökat producentansvar

Expertgruppens arbete kopplar främst till fokusområdet "Drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller" samt "Giftfria och cirkulära kretslopp". Expertgruppen fokuserar på producentansvaret, dess fördelar och nackdelar, samt hur producentansvaret kan vässas som styrmedel, bland annat för plastförpackningar. Gruppen kommer att behandla frågorna både ur ett nationellt och ett EU-perspektiv.

3.6 Stärkt spårbarhet

Expertgruppen ser både övergripande och specifika behov av stärkt spårbarhet. Frågan är aktuell, såväl internationellt inom standardiseringsarbete som inom EU och i nationella arenor för resurseffektivitet och cirkulär ekonomi. Det finns ett brett intresse och dialog har initierats med några av de strategiska innovationsprogrammen. Värdet av att stärka spårbarhet ligger främst i att genom återanvändning och återvinning minska negativ påverkan inom flera hållbarhetsområden, stärka lönsamhet och konkurrenskraft, främja innovationer och teknikutveckling, samt att bättre bibehålla resursernas värde och undvika "down cycling". Spårbarhet är också av avgörande betydelse för att på sikt skapa giftfria kretslopp.

3.7 Cirkulära designprinciper

Expertgruppens arbete kopplar främst till fokusområdet "Hållbar produktion och produktdesign". Expertgruppen kommer att föreslå ett ramverk för designprinciper för utveckling av produkter och tjänster (nya och befintliga), baserat på existerande ramverk, för att skapa samsyn samt etablera en gemensam terminologi och ett gemensamt språk. Expertgruppen kommer föreslå åtgärder samt styrmedel för att stötta företag och andra aktörer att applicera cirkulära designprinciper i större utsträckning. Utöver detta kommer expertgruppen identifiera några designutmaningar som kan anses mer kritiska för att nå klimat- och miljömålen och om vissa designprinciper anses ha generellt högre potential och prioritet.

3.8 Offentlig upphandling

Expertgruppen arbetar med fokus från ett livscykelperspektiv som är en nyckel för resurseffektivitet. Att inte köpa en vara kan oftast vara det mest cirkulära vilket lyfter vikten av att förlänga livslängden på upphandlade produkter. Regelverket kring bl.a. kemikalieinnehåll, CE märkning och producentansvar gör det svårt att köpa och även sälja varor begagnat. Idag saknas även standardiserade metoder för att verifiera hur stor andel av ett material som är återvunnet. För att ställa ett krav måste det enligt upphandlingsregelverket gå att följa upp att kravet efterlevs för att det inte ska strida mot likabehandlingsprincipen. Expertgruppen tycker det är viktigt att det finns relevanta standardiserade metoder för verifiering av kemikalieinnehåll och andel återvunnet material i produkten eller råvaran.

3.9 Cirkulärt byggande

Expertgruppens arbete kopplar främst till fokusområdet "Hållbar produktion och produktdesign", "Giftfria och cirkulära kretslopp" och "Hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster" samt en prioriterad ström. "Bygg- och fastighetssektorn inklusive bygg- och rivningsavfall". Expertgruppens ska ta fram förslag som möjliggör 100% cirkulär materialhantering vid byggande. Detta innefattar åtgärder som kan underlätta för utfasningen av farliga ämnen i byggvaror och därmed främja möjligheterna till cirkularitet, möjligheten att inkludera spill och avfall i beräkningen av byggnaders klimat kalkyl, möjliga krav att ställa på cirkulära byggmaterial, delningstjänster samt återbruk i upphandlingar.

4. Delegations syn på Sveriges ståndpunkter i EU

I EU:s Green Deal är cirkulär ekonomi en prioriterad fråga och här har Sverige alla möjligheter att driva på en snabbare och ambitiösare utveckling av europeisk cirkulär lagstiftning. Möjligheten till förändring ligger i designfasen, där det exempelvis blir viktigt att introducera cirkulära designkriterier för produkter som sätts på marknaden. EU-kommissionen eftersträvar "ett ekonomiskt system som behåller värdet på produkter, material och resurser i ekonomin så länge som möjligt, och minimerar avfallsgenereringen". Resurser ska förvaltas väl och användas igen och igen. Men om detta ska kunna ske så måste fokus ligga "uppströms", dvs i designfasen. Helt avgörande är hur de produkter – och förpackningar – som sätts på marknaden är tillverkade. Livslängd, återanvändning, återvinning och återvinningsbara material måste bli normen för både produkttillverkning och byggnation.

Delegationen anser generellt att det vore önskvärt med ett tydliggörande av vilka frågor i strategin som regeringen av ser att driva på EU-nivå respektive nationellt. Flera frågor som nämns under fokusområdena i regeringens strategi ingår också i arbetet med Circular Economy Action Plan på EU-nivå. Det är viktigt att Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna är förankrade bland alla intressenter som arbetar med omställningen i Sverige.

- Delegationen anser att det är viktigt med en dialog med näringslivet och Sveriges övriga intressenter även kring frågorna som hanteras på EU-nivå

Delegationen anser att Sverige i EU-arbetet bör verka för

- en utvidgning av EU:s ecodesigndirektiv, både till att omfatta fler produktgrupper och en mer resurseffektiv materialanvändning
- genförande av de förslag som finns i Circular Economy Action Plan om krav på andel återvunnen råvara i produkter och infrastruktur
- en utvidgning av EU:s Innovationsfond till att även stötta cirkulära lösningar, och inte bara fokusera på klimatfrågan som idag